अभ्यास-प्रश्नपत्रम् - 2025

कक्षा - द्वादशी

संस्कृतम् (केन्द्रिकम्) (कोड-322)

समयः होरात्रयम् सम्पूर्णांकाः- 80

सामान्य निर्देशाः -

. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति।

. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 18 प्रमुखाः प्रश्नाः सन्ति।

. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति-

खण्डः (क) अपिठत-अवबोधनम् - 10 अङ्काः

खण्डः (ख) रचनात्मककार्यम् - 15 अङ्काः

खण्डः (ग) अनुप्रयुक्तव्याकरणम् - 20 अङ्काः

खण्डः (घ) I. पठित-अवबोधनम् - 25 अङ्काः

II. संस्कृत - साहित्येतिहास – परिचयः - 10 अङ्काः

. उत्तरलेखनात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमांङ्काः अवश्यं लेखनीयाः।

. प्रश्न संख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यम् एव लेखनीया ।

. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि।

. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः।

क भागः

अपठित अवबोधनम्

प्र.1 अधोलिखितं अपठित गद्यांशं पठित्वा प्रदत्त-प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत- (10)

वर्तमानयुगं यन्त्राणां युगमस्ति। वैज्ञानिका: सञ्चार-साधनेष्वपि प्रतिदिनं नवीनतमान् आविष्कारान् कुर्वन्ति येन सन्देशप्रेषणे अधिकतमा सुविधा स्यात्।

जड्गमवाणी (मोबाइल फोन) तादृशम् एव लोकप्रियं यन्त्रम्। बाला: , वृद्धाः, पुरुषा: , महिला: , नागरिकाः , ग्रामीणा: वा सर्वषां पार्श्वे एतत् यन्त्रं प्राप्यते। यानानि आरूढ़ा:, कार्यालयेषु कार्यं कुर्वन्त:, मार्गेषु चलन्तः, सभागारेषु

प्रवचनं श्रृण्वन्तः जना: अस्याः ध्वनिं श्रुत्वा वार्तामग्ना: भवन्ति। शिशुः जड्गमवाण्या एव क्रीडति, जागर्ति स्वपिति च। अविवेकपूर्ण: अस्या: प्रयोग: कार्येष् व्यवधानं करोति। मार्गेषु दुर्धटना: भवन्ति। सत्यमस्ति यत् आविष्कार: कदापि हानिकार: न परन्तु तस्य दुष्प्रयोगेण जीवनस्य शान्ति: नश्यति। स्वास्थ्यस्य समयस्य च हानि: भवति। वस्तुतः वयं यन्त्रस्य अधीना:

न स्याम अपितु यन्त्रम् अस्माकम् अधीनं स्यात्। ते एवं बुद्धिमन्त: ये विज्ञानस्य सदुपयोगं कुर्वन्ति।

(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2 x 1 = 2

(1) वर्तमानयुगं केषां युगम् अस्ति?

(2) शिशुः कया क्रीडति?

(3)दुष्प्रयोगेण कस्य शान्तिः नश्यति?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2 x 2 = 4

(1) के खलु बुद्धिमन्त:?

(2) आविष्कारस्य दुष्प्रयोगेण किं किं भवति?

(3) केषां पार्श्वे एतत् यन्त्रं प्राप्यते?

(इ) अस्य अनुच्छेदस्य कृते समुचितं शीर्षकं लिखत। 1x1= 2

(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नत्रयम्) 1x3=3

(1) 'नवीनतमान् आविष्कारान्' अनयो: विशेषणपदं किम्?

(क) सन्देशप्रेषणे (ख)सुविधा (ग) आविष्कारान् (घ) 'नवीनतमान्

(2) 'न्यूनतमा' इत्यस्य विलोमपदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत।

(क) **अधिकतमा** (ख) **नवीनतमान्** (ग) **हानिकारः** (घ) **आविष्कारः**

(3) 'शिशुः जङ्गमवाण्या एवं क्रीडति' अत्र कर्तृपदं किम्?

(क) **जङ्गमवाण्या** (ख) **'शिशुः** (ग) **क्रीडति'** (घ) **एवं**

खण्डः - ख

रचनात्मककार्यम् - 15 अङ्काः

प्र. 2 भवान् प्रणवः। चेन्नईनगरे छात्रावासे स्थित्वा अध्ययनं करोति। छात्रावासे स्वदिनचर्यायाः वर्णनम् कुर्वन् स्वमातरं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत। 10×½=5

(i).............

तिथिः.........

पूजनीये मातः

सादरं प्रणामाः।

अत्र कुशलं तत्रास्तु । भवत्याः पत्रम् प्राप्य मनसि (ii).............जातः यत् पितृमहोदयः इदानीम् (iii) .... स्वस्थोऽस्ति।सः मम स्वास्थ्यस्य (iv)................च विषये चिंतितः आसीत्। परं चिन्तायाः न कोऽपि विषयः। अहम् प्रतिदिनं प्रातः चतुर्वादने(v)...........व्यायामं कृत्वा (vi).............पठामि। ततः स्नात्वा दुग्धादिकं च पीत्वा पादोनसप्त -वादने विद्यालयं गच्छामि।

द्विवादने (vii)............आगत्य भोजनं कृत्वा विश्रामं करोमि। सार्ध-चतुर्वादने उत्थाय गृहकार्यं करोमि । संस्कृतविषये अहम् (viii) .... परिश्रमं करोमि । पितृमहाभागानाम् (ix)............प्रणामाः कथनीयाः।

भवत्याः प्रियः पुत्रः

(x)................

विद्यालयात्, सन्तोषः,अध्ययनस्य, घण्टाद्वयम्, विशेषतया चरणयोः, छात्रावासतः, उत्थाय, प्रणवः, पूर्णरूपेण

3.(अ) अधः प्रदत्तं चित्रम् आधृत्य पञ्चविंशतितः त्रिंशत्परिमितैः शब्दैः अनुच्छेदमेकं लिखत- 5

मञ्जूषा

पर्यावरणस्य रक्षा, पादपाः, शुद्ध-वायुः,जीवनम्, रोपणीयाः, भोजनम्, वृक्षाः

अथवा

(आ) अधः प्रदत्तं विषयम् आधृत्य पञ्चविंशतितः त्रिंशत्परिमितैः शब्दैः अनुच्छेदम् लिखत- 5

विषयः- सत्सङ्गतिः

4.(अ)मञ्जूषाप्रदत्त-पदसहायतया अधोलिखितां कथां पूरयत - ½x10=5

पुरा गुजरातप्रदेशे एकस्मिन् ग्रामे एकं (i)---------गुरुकुलम् आसीत् । तत्र द्विशतं छात्रा: गुरुभ्यः अनेकान् विषयान् (ii)--------पठन्ति स्म । तेषां भोजनादिव्यवस्थाम् एका नगरस्थिता संस्था (iii)------- । एकदा संस्थाधिकारिणः छात्रेभ्यः एकं वैद्यं प्रेषितवन्तः । सः त्रीन् मासान् तत्र अवसत्। किन्तु--------(iv) रुग्णः तस्य समीपे चिकित्सायै न आगच्छत्।(v)------- प्रधानाचार्यम् अपृच्छत्-किम् अत्र कोऽपि रोगी न भवति? (vi)-----------विहस्य अवदत् वैद्यराज! अस्य एकम् रहस्यम् अस्ति। अत्र सर्वे तदा भोजनं (vii)------यदा ते तीव्रक्षुधाम् अनुभवन्ति। यदा तेषां भोजनेन तृप्तिः भवति, ततः पूर्वम् एव ते (viii)--------त्यजन्ति। एतत् एव एतेषां(ix) -------------रहस्यम्। भवान् जानाति एव यत् स्वस्थाः नराः औषधं न सेवन्ते। तद्वचनं श्रुत्वा वैद्य: हसित्वा अवदत्-अत्र(x)------- उपयोग: न अस्ति।अहं गच्छामि। नमस्कारः। यत्र रोगः तत्र वैद्य :।

गुरुकुलम् , अकरोत् , कोऽपि, स्वास्थ्यस्य, पठन्ति ,कुर्वन्ति, भोजनं, वैद्यराजः ,प्रधानाचार्यः , मम

अथवा

(आ)**अधोलिखिते संवादे रिक्तस्थानानि पूरयत - 1x5=5**

पिता-(दूरदर्शने स्त्रीं विमानचालकरूपेण दृष्ट्वा) अहो! कुत्र कुत्र न दृश्यते नारी|

पुत्री -अद्य नारी सर्वस्मिन् क्षेत्रे कार्यं कर्तुं समर्था |

पुत्रः -सत्यम् | हे पितः! किं प्राचीनकालेऽपि नारी सर्वं कर्तुं समर्था आसीत्?

माता - आम् | (i) -- |

पुत्रः- किं प्राचीनकालेऽपि (ii).---------------------------------------

पिता - आम् प्राचीन कालेऽपि नार्यः शिक्षां प्राप्तुं समर्थाः आसन् |

पुत्री - परं कदा (iii) ---?

माता - मध्यकाले एव नारीणां शिक्षां प्रति जनैः विरोधः कृतः |

पुत्रः - आम् अस्माकं अध्यापिकया अपि पाठितं एतद् |

पिता - किं भवान् जानाति नारीणां (iv) ----------------------------------?

पुत्री - आम् | नारीणां पुनः उत्थानाय राजाराममोहनरायेण प्रयत्नः कृतः |

पुत्रः - किं (v) --?

माता - आम् । अस्माकं समाजसुधारकैः स्त्रीशिक्षायै अनेकाः संस्थाः संस्थापिताः ।

मञ्जूषा

(i) पुनः उथानाय राजाराममोहनरायेण प्रयत्नः कृतः ?
(ii).नार्यः शिक्षां प्राप्तुं समर्थाः आसन् ?
(iii).अस्माकं समाजसुधारकैः स्त्रीशिक्षायै अनेकाः संस्थाः संस्थापिताः ?
(iv).प्राचीनकालेऽपि नारी सर्वं कर्तुं समर्था आसीत् ।
(v) नारीणां शिक्षां प्रति जनैः विरोधः कृतः ?

खण्ड - ग

अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 20

5.(अ)अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कृत्वा लिखत- 4×1=4

(क) वेदम् अनूच्य <u>आचार्योऽन्तेवासिनम्</u> अनुशास्ति ।

(ख) <u>शैशवे + अभ्यस्त</u>विद्यानाम् ।

(ग) तस्य एव वचनात् <u>भवत् + अभिषेको</u> निवृत्तः ।

(घ) अथ क्षणाभ्यन्तरं पुनः स एव <u>पादध्वनिरश्रावि</u> इति।

अथवा

(आ) अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कृत्वा लिखत-

(क) विनिर्मितम् + छादनम् अज्ञतायाः ।

(ख) पुरा धाराराज्ये सिन्धुल-सञ्ज्ञो राजा चिरं प्रजाः पर्यपालयत्

(ग) कोकिलानां मधुरवचांसि श्रुत्वा कस्य यूनः + हृदयम् उत्कण्ठितं न भविष्यति ।

(घ) दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवे हीरचापलम् ।

6. अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं समस्तपदं विग्रहवाक्यं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चिनुत- 1x4=4

(i) यस्याः भर्ता **शक्रसमः** अस्ति ।

(क) शक्रेण समः (ख) शक्राय समः (ग) शक्रे समः (घ) शक्रस्य समः

(ii)कथमस्मान् संन्यासनोऽपि **कठोरभाषणैः** तिरस्करोषि ?

(क)कठोरैः भाषणैः (ख) कठोर भाषणैः (ग) कठोरं भाषणम् इति (घ) कठोरं भाषणम् यस्य सः

(iii)**भोजनान्ते** विषापहम् ।

(क)भोजनस्य अन्ते (ख)भोजनम् अन्ते (ग) भोजनम् नान्ते (घ) भोजनाय अन्ते

(iv) गुणी गुणं वेत्ति न वेत्ति **निर्गुणः**।

(क) गुणेन सहितम् (ख)निर् गुणः इति (ग) गुणानाम् अभावः (घ) गुणानाम् विना

7. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं संयोजितं विभाजितं वा प्रकृतिं प्रत्ययं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चिनुत- 1x4=4

(i)अपौरूषेयं **<u>श्रुतिः</u>** |

(क)श्रु+क्तिन् (ख) श्रु+ति (ग) श्रुत+इ (घ) श्रु+णिनि

(ii) अहं **<u>बलवान्</u>** सिद्धः सुखी च अस्मि

(क)बल+वान् (ख) बल+आन् (ग)बल+मतुप् (घ) बलवत्+मतुप्

(iii) समीपमागत्य संन्यासिना **<u>उक्तम्</u>** ।

(क) वच्+क्त (ख) उच्+क्त (ग) वक्+क्त (घ) उक्+क्त

(iv) कर्माणि **<u>(आ+रभ्+शानच्)</u>** पुरुषं श्रीः निषेवेते ।

(क) आरभमाणम् (ख) आरभशानच् (ग) आरभाणम् (घ) आरभशान

8. समुचितं उपपदविभक्तिरूपं चिनुत- 1x4=4

(i) आचार्यः..........अनुशास्ति।

(क) अन्तेवासिना (ख) अन्तेवासिनम् (ग) अन्तेवासिने (घ) अन्तेवासिनः

(ii) .... सह सीता वनं गन्तुम् इच्छति।

(क) रामेण (ख) रामस्य (ग) रामाय (घ) रामम्

(iii) हा धिक्!...............अविज्ञाय उपालभसे।

(क) तुभ्य (ख) अस्मान् (ग) अहम् (घ) अस्मभ्यम्

(iv) न .... अपि समं गता वसुमती, नूनं त्वया यास्यति।

(क)एकेन (ख)एकस्य (ग)एकात् (घ)एकम्

9. (अ)वाच्यानुसारं समुचितैः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितं संवादं लिखत-4x1=4

रामभद्रः भोः नारायण! (i) .... अधुना कुत्र गम्यते?

नारायणः किं न जानासि त्वम्? सः पठनाय (ii)------------ गच्छति ।

रामभद्रः तेन गृहं पुनः कदा (iii) ....?

नारायण - निश्चयेन अध्ययनं समाप्य एव (iv)---------गृहं प्रत्यागमिष्यति।

मञ्जूषा

आगमिष्यते, विदेशम्, सः, श्यामेन।

अथवा

(आ) वाच्यानुसारं समुचितैः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितानि वाक्यानि लिखत-

(i) किं तेन सः--------------(ज्ञा)?

(ii)------------ (अस्मद्) न जानामि ।

(iii) गुरुः सर्वान्----------- (शिष्य) पाठयति।

(iv) शिष्यैः ध्यानेन------------(पाठ) पठ्यन्ते ।

खण्ड -घ

पठितावबोधनम्

10.अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत - (5)

संवृत्ते किञ्चिवन्धकारे भुशुण्डी स्कन्धे निधाय निपुर्णं निरीक्षमाणः, आगत-प्रत्यागतं च विदधानः, प्रतापदुर्गदौवारिकः कस्यापि पादक्षेपध्वनिमिवाश्रौषीत्।

ततः स्थिरीभूय पुरतः पश्यन् सत्यपि दीपप्रकाशे कमप्यनवलोकयन् गम्भीरस्वरेणैवम् अवादीत्-"कः कः भोः?" इति। अथ क्षणानन्तरं पुनः स एव पादध्वनिरश्रावीति भूयः साक्षेपमवोचत्-"क एष मामनुत्तरयन् मुमूर्षुः समायाति बधिरः? ततो "दौवारिक! शान्तो भव किमिपि व्यर्थं मुमूर्षुरिति बधिर इति च वदसि?" इति वक्तारमपश्यतैवाऽऽकर्णि मन्द्रस्वरमेदुरा वाणी। अथ "तत् किं नाज़ायि अद्यापि भवता प्रभुवर्याणामादेशो यद् दौवारिकेण प्रहरिणा वा त्रि:पृष्टोऽपि प्रत्युत्तरमददद् हन्तव्यः इति' इत्येवं भाषमाणेन द्वाःस्थेन "क्षम्यतामेष आगच्छामि, आगत्य च निखिलं निवेदयामि' इति कथयन् द्वादशवर्षेण केनापि भिक्षावटुनानुगम्यमानः कोऽपि काषायवासाः धृततुम्बीपात्रः भव्यमूर्तिः संन्यासी दृष्टः। ततस्तयोरेवम् अभूदालाप:-

1. एकपदेन उत्तरत - (केवलप्रश्नद्वयम्) 2 x ½ =1

(क) दौवारिक: कि शृणोति?

(ख)दौवारिक: भुशुण्डी कुत्र निधाय भ्रमति?

(ग) कः साक्षेपमवोचत्?

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलप्रश्नद्वयम्) 2x1=2

(क) दौवारिक: साक्षेपं किम् अवोचत्?

(ख) संन्यासी केन अनुगम्यमानः आसीत्?

(ग) धृततुम्बीपात्रः कः आसीत्?

3. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -1x2=2

(क)"भव्यमूर्तिः संन्यासी" अनयोः पदयोः विशेषणपदं किम्?

(ख)"मुमूर्षुः समायाति बधिरः" अत्र क्रियापदं किम्?

अथवा

. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -1x2=2

(क)"प्रकाशे" इति पदस्य विलोमपदं किम्?

(ख) 'स्वामिवर्याणाम्' इत्यस्य पर्यायपदं किं प्रयुक्तम्?

11. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत- (5)

(ग) “प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न विदुरासुराः ।
न शौचं नापि चाऽऽचारो न सत्यं तेषु विद्यते।।
एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः ।
प्रभवन्त्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोऽहिताः ।।"

I एकपदेन उत्तरत-**(केवलप्रश्नद्वयम्)** 2x1=2

(क) आसुराः जनाः कस्य क्षयाय प्रभवन्ति?

(ख) कीदृशाः जनाः प्रवृत्तिं निवृत्तिं च न विदुः?

(ग) उग्रकर्माण: के सन्ति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत**(केवलप्रश्नद्वयम्)** 2x1=2

(क) कीदृशाः जनाः जगतः क्षयाय प्रभवन्ति ?

(ख) आसुरेषु जनेषु किं किं न विद्यते ?

(ग) आसुराः जनाः किं न विदुः?

III (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -1x2=2

(क) 'दृष्टिम्' इत्यस्य किं विशेषणपदमत्र प्रयुक्तम् ?

(ख) 'विनाशाय' इत्यर्थे किं पदमत्र?

(आ) निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(क) 'न सत्यं तेषु विद्यते' अत्र क्रियापदं किम् ?

(ख)“अशौचम्” इत्यस्य विलोमपदं अत्र किम् अस्ति ?

12.अधोलिखितं नाट्यांश पठित्वा तदाधारितान प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत - (5)

कुण्डला- जाने तेऽभिरुचिम् अध्ययने अध्यापने च। परं यथा लतेयं सहकारमवलम्वते तथैव नारी जीवनयात्रायां कमपि सहचरम् अपेक्षते यः तस्याः अवलम्बनं स्यात्।

मदालसा- नास्ति मत्कृते आवश्यकता अवलम्बनस्य। स्वयं समर्था जीवनपथे चलितुमहं। न कस्यापि सङ्केतैः नर्तितुं पारयामि।

कुण्डला- नर्तिष्यसि तदा एकाकिनी एव।

(विहस्य) यदि त्वं शीघ्रमेव पतिगृहं गमिष्यसि तदा एकाकिनी भविष्यामि ।

मदालसा- परं एकः उपायः अपि चिन्ततः मया|

कुण्डला- कः उपायः?

मदालसा- सङ्गीतसाहित्यमाध्यमेन ब्रह्मविद्यां सरसां विधाय बहुभ्यः शिशुभ्यः शिक्षणं प्रदास्यामि ।

I एकपदेन उत्तरत-**(केवलप्रश्नद्वयम्)** 1/2x2=1

(i) मदालसा केभ्यः जीवनकलां शिक्षयिष्यति?

(ii) कुण्डला मदालसाया: कि जानाति ?

(iii) का जीवनयात्रायां सहचरम् अपेक्षते ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(केवलप्रश्नद्वयम्)** 2x1=2

(i)कुण्डला (विहस्य) मदालसां किं कथयति?

(ii) नारी किम् अपेक्षते?

(iii) मदालसा केन माध्यमेन शिशुभ्यः शिक्षणं प्रदास्यसि?

III(अ) यथानिर्देशम् उत्तरत- 1x2=2

(क) अपायः इति पदस्य विलोमपदं किं प्रयुक्तम्?
(ख) 'हसित्वा ' इति पदस्य अत्र किं पर्यायपदं प्रयुक्तम्?

अथवा

(आ)यथानिर्देशम् उत्तरत- 1x2=2

(क) बहुभ्यः शिशुभ्यः अनयोः पदयोः विशेष्यपदं किम् ?

(ख) प्रदास्यामि इत्यस्य कर्तृपदं अत्र किम् ?

13.अधोलिखितस्य पद्यस्य भावार्थं मजूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखत - (1x3=3)

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः।

मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः॥

भावार्थः-अभिमानम् (i)------------शक्तिः मदतामसीवृत्ति (ii)------------श्रीकृष्णम् (iii)-------   अन्येषां शरीरेषु **द्विष्यन्ति**। ।

स्वस्य, , इच्छाम्, संयुक्ता:

अथवा

. प्रदत्त-भावार्थत्रयात् शुद्धं भावार्थं चित्वा लिखत -
(अ) कर्माण्यारभमाणं हि पुरुषं श्रीर्निषेवते ।

(i) य: मनुष्य: कर्माणि आरभते स: समृद्धिं प्राप्नोति ।

(ii) पुरुष: श्रियं न प्राप्नोप्ति ।

(iii) कर्मणा पुरुष: लक्ष्मीं न निषेवते।

(आ) इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम् ।

i. मम पार्श्वे एतन्मां धनमस्ति अत्याधिकमपि अहं प्राप्स्यामि।

ii. इदं वस्तु मम वर्तते अन्यमपि मम एव स्यात् ।

iii. इदमस्ति इति चिन्तयित्वा कोऽपि सन्तुष्ट: न।

(इ) **दोषेषु यत्न: समुहान् खलानाम्।**

(i)महतां जनानां दोषषु यत्न: भवति।

(ii)दुष्टजनानां दोषषु एवं यत्न: भवति ।

(iii)दुष्टकार्येषु प्रयत्न: न करणीय:।

14. अधोलिखित-अन्वये रिक्तस्थानानि पूरयत - 1x3-3

उत्साहसम्पन्नमदीर्घसूत्रं क्रियाविधिज्ञं व्यसनेष्वसक्तम् ।

शूरं कृतज्ञं दृढ़सौहृदञ्च लक्ष्मीः स्वयं याति निवासहेतोः।।

अन्वयः - लक्ष्मीः .... अदीर्घसूत्रं, ---------- व्यसनेषु असक्तम्,---------- कृतज्ञं दृढ़ सौहृदं च निवासहेतो स्वयं याति।

क्रियाविधिज्ञम्, उत्साहसम्पन्नम्, शूरम्

15. (अ) क' स्तम्भस्य वाक्यांशस्य 'ख' स्तम्भस्य वाक्यांशेन सह मेलनं कुरुत- 1/2x4=2

क स्तम्भः	**'ख' स्तम्भः**
(i) दीर्घप्रयासेन कृतं हि वस्तु	(क) पत्न्याः सहयोगः अनिवार्यः ।
(ii) लक्षम्याः रक्षार्थम्	(ख) तानि त्वयोपास्यानि ।

(iii) यान्यस्माकं सुचरितानि (ग) स्वाध्यायस्तप आर्जवम्।

(iv) दानं दमश्चयज्ञश्च (घ) निमेषमात्रेण भजेद् विनाशम्।

(आ.) अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसंगानुसारं प्रदत्तविकल्पेभ्यः समुचितम् उत्तरं चिनुत (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) - ½ x 4=2

(i) त्यागाय सम्भृतार्थानां सत्याय <u>**मितभाषिणाम्**</u> ।

(ii) संन्यासी <u>**तुरीया**</u> श्रमसेवीति प्रणम्यते।

(iii) निरीक्षते केलिवनं प्रविश्य <u>**क्रमेलकः**</u> कण्टकजालमेव।

(iv) तेज: क्षमा <u>**धृतिः**</u> शौचमद्रोहो नातिमानिता।

(v)यस्याः <u>शक्र</u>समो भर्ता मया पुत्रवती च या।

इन्द्रः , चतुर्थः, अल्पभाषिणाम्, उष्ट्र:, धैर्यः

संस्कृतसाहित्येतिहासपरिचयः

16. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-(केवलं प्रश्नत्रयम्)1x3-3

(i) " **भोजप्रबन्धः** " अस्याः रचनायाः लेखकः कः?

(ii) "श्रीमद्भगवद्गीता" अस्य रचनायाः लेखकः कः?

(iii) "**आचार्या वेदकुमारी घई** " कं पाठ्यांशं लिखितवती ?

(iv) **दौवारिकस्य निष्ठा** अस्य पाठस्य रचयिता कः?

17. मञ्जूषात: चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत(केवलं) प्रश्नचतुष्टयम)1x3=3

(i) ----------------रामायणकथा आधारितं नाटकम् अस्ति ।

(ii) नाटके------------ हास्योत्पादक: पात्रः भवति ।

(iii) ---------------नाटकस्य अन्ते भवति ।

(iv) अभिज्ञानशाकुन्तलम् प्रसिद्धं नाटकं--------- रचना अस्ति ।

कालिदासस्य, भरतवाक्यम् , विदूषकः , प्रतिमानाटकं

18.समुचितं मेलयत - (केवलं प्रश्नत्रयम) 1x4-4

भागः क	भागः ख
(i) संस्कृतनाटकानि	(क) दश
(ii) रूपकस्य भेदाः	(ख) मालविकाग्निमित्रम्
(iii) नाटकस्य प्रारम्भे	(ग) सुखान्तानि
(iv) कालिदासस्य प्रसिद्धं नाटकं	(घ) नान्दी